

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач

кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Туристичні ресурси України

Освітня програма Середня освіта (Історія)

2020 – 2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

Протокол № 1 від “1” вересня 2020 року.

Розробники: к.і.н., доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства
Щербина С.В.

Мова навчання – українська.

Опис навчальної дисципліни

Туризм сьогодні є найбільш прибутковою галуззю світової економіки і розвивається випереджальними темпами, особливо стрімко на територіях, які володіють значним туристично-рекреаційним потенціалом.

«Туристичні ресурси України» є одним з професійно-орієнтованих курсів програми підготовки фахівців з туристично-краєзнавчої роботи. Актуальність її вивчення продиктована необхідністю і пріоритетністю розвитку внутрішнього і в'їзного туризму в Україні. Тому ознайомлення з туристичними ресурсами України, їх складовими, географією розміщення, сучасним і перспективними рівнем використання, можливостями і запасами є важливою складовою підготовки фахівців, відповідає сучасним запитам і тенденціям розвитку галузі.

Навчальний курс побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Навчальна дисципліна «Туристичні ресурси України» для студентів магістратури (III-й семестр) включає 26 лекційних і 14 практичних годин, а також 120 годин самостійної роботи.

Метою вивчення курсу є: формування теоретичних основ туристичного ресурсознавства, знань з наявних туристичних ресурсів України в цілому та окремих її регіонів і визначення можливостей їх використання в туризмі; вивчення різноманітних складових туристичних ресурсів України для створення конкурентоспроможного національного турпродукту; формування у студентів фахового світогляду, базового рівня знань стосовно геопросторових аспектів організації, розвитку і функціонування національного туристично-рекреаційного комплексу, в контексті модернізації у відповідності до глобальних процесів, проблем та необхідності входження України в світову індустрію туризму; формування знань про об'єкти пізнавального, оздоровчого та спортивного туризму різних регіонів України, їх туристичний потенціал і перспективи реалізації, вмінь обчислювати основні показники туристичного потенціалу та на їх основі робити висновки про туристичну привабливість регіону.

Завдання курсу полягає у:

- вивченні теоретичних основ дисципліни, її понятійно-термінологічного апарату;
- пізнанні закономірностей розміщення, структури, потенційних запасів та сучасного рівня використання різноманітних видів рекреаційно- туристичних ресурсів;
- аналізі умов та чинників формування туристичних ареалів України;
- характеристиці окремих туристичних регіонів України;
- вивченні функціонування і розвитку територіально-рекреаційних систем;
- аналізі існуючих схем туристично-рекреаційного районування України;

- формуванні у студентів бажання вивчати свій рідний край, бажання до саморозвитку та самовдосконалення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: об'єкт, предмет, методи і завдання навчальної дисципліни; взаємозв'язок з іншими науками; основні поняття і терміни; умови та чинники формування, використання туристичних ресурсів України; особливості наявної структури, географії розміщення, потенційні запаси та сучасний рівень використання природних та історико-культурних туристичних ресурсів; сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури в окремих регіонах держави; основні схеми рекреаційно-туристичного районування території України;

вміти: класифікувати туристичні ресурси за основними підходами; аналізувати запаси туристичних ресурсів за регіонами України; аналізувати розвиток рекреаційного ринку та досліджувати вітчизняні рекреаційні системи, виявляти регіональні особливості використання рекреаційних ресурсів і відповідну спеціалізацію рекреаційних районів, давати рекомендації і пропонувати певні рішення щодо розвитку рекреаційних районів; пояснювати особливості розвитку рекреаційно-туристичної галузі України; визначати регіональні особливості держави щодо розвитку окремих видів туризму та рекреації; оцінювати перспективні напрямку розвитку туристичної галузі в окремих регіонах України; систематизувати статистичну та оціночну інформацію, формувати загальні висновки.

Тематичний план

Змістовий модуль 1. Науково-методичні засади вивчення туристичних ресурсів

Тема 1. Рекреаційно-туристичні ресурси: сутність поняття та класифікація

Сутність понять «рекреаційні ресурси», «туристичні ресурси», «туристсько-рекреаційні ресурси». Соціально-економічна сутність і особливості освоєння туристичних ресурсів. Об'єкт, предмет та основні завдання наукової дисципліни. Туристичні і туристично-рекреаційні ресурси, їх основні властивості. Регіоналізація в аналізі туристичних ресурсів – важливий напрямок геотуристичних досліджень. Історичні передумови освоєння туристично-ресурсного потенціалу України: історична періодизація, наукова спадщина. Методи комплексної оцінки потенціалу геотуристичних систем. Сучасний стан та напрямки геотуристичних досліджень. Наукові центри та установи дослідження туристично-ресурсного потенціалу України.

Тема 2. Природні рекреаційно-туристичні ресурси України

Географічне положення держави, загальні відомості. Потенціал природних краєзнавчо-туристичних ресурсів регіонів України. Структурно-територіальні особливості розміщення.

Кліматичні ресурси та кліматичні умови України. Районування території держави щодо придатності для різних видів рекреаційних занять. Поняття про природно-заповідний фонд. Використання об'єктів природно-заповідного фонду в туризмі. Об'єкти природно-заповідного фонду України. Природні

заповідники. Біосферні заповідники. Національні природні парки. Регіональні ландшафтні парки. Заказники. Пам'ятки природи. Заповідні урочища. Дендрологічні парки.

Тема 3. Аналіз суспільно-історичних туристичних ресурсів України

Суть та складові поняття «історико-культурні туристичні ресурси». Особливості використання та охорони історико-культурних рекреаційних ресурсів. Законодавство України про охорону культурної спадщини.

Оборонні архітектурні споруди: замкові комплекси, фортеці, укріплення, монастирі. Сучасний стан їх використання у туризмі.

Сакральна архітектура України. Археологічні пам'ятки. Музеї як об'єкти краєзнавчо-туристичної діяльності.

Історико-географічні регіони України. Етнічні ресурси. Подієві ресурси. Біосоціальні ресурси. Трансресурсні об'єкти (гомогенні туристичні ресурси, парарекреаційні (латентні) ресурси). Поняття «суперточка-тур».

Об'єкти ЮНЕСКО в Україні. Об'єкти-кандидати на внесення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 4. Туристсько-рекреаційне районування України

Загальні засади та принципи рекреаційного районування. Мета рекреаційного районування. Таксономічні одиниці рекреаційного районування. Визначення поняття рекреаційного району, його характерні властивості. Ознаки рекреаційних районів і методика їх виділення.

Сучасні рекреаційні комплекси та ТРС України. Огляд існуючих схем рекреаційного районування України.

Змістовий модуль 2. Характеристика туристичних ресурсів України

Тема 5. Туристичні ресурси Карпатського регіону

Характеристика туристичного потенціалу Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької та Львівської областей. 800 джерел мінеральної води практично всіх бальнеологічних типів. Лікувальні торфогрязі, прикарпатський озокерит та сприятливі умови для клімато-лікування як передумова розвивитку бальнеологічних та кліматичних курортів, пансіонатів, будинків і баз відпочинку, туристичних закладів.

Тема 6. Туристичні ресурси Причорноморського та Приазовського регіонів

Кримський рекреаційний регіон. Євпаторія, Саки, Ялта, Алушта, Гурзуф. Основні туристичні центри - Севастополь, Керч, Феодосія, Судак.

Західно-Причорноморський рекреаційний регіон (Одеська, Миколаївська і Херсонська обл.). Кароліно-Бугаз, Чорноморка, Шабо, а також Скадовськ, Коблево, Сергіївка. Рекреаційний район Бердянського узбережжя. Кліматичні та грязеві курорти Бердянська і Маріуполя

Тема 7. Туристично-рекреаційні ресурси Придніпровського регіону

Туристичний потенціал Кіровоградської та Дніпропетровської областей. Природні туристичні ресурси. Особливість кліматичних умов. Дніпровсько-Орільський природний заповідник, парк Шевченка в Дніпропетровську, ландшафтний заказник «Північна Червона Балка», Криворізький ботанічний сад Дніпропетровської області; дендропарк у Веселих Боковеньках, парки-

пам'ятки садово-паркового мистецтва в Онуфріївці та Миколаївці («Хутір Надія»), заповідне урочище біля с. Салькове Кіровоградської області.

Історико-культурні ресурси. Архітектурна спадщина. Музеї регіону.

Тема 8. Туристичні ресурси Подільського і Волинського регіонів

Туристичний потенціал Тернопільської, Хмельницької та Вінницької області. Найдовші гіпсові печери Європи - Оптимістична та Озерна. Об'єкти природно-заповідного фонду, найбільш значущими серед яких є природний заповідник Медобори та його філія - Кременецькі гори, національний природний парк «Подільські Товтри».

Природні ресурси Волинської, Рівненської та Житомирської областей. Шацькі озера (Волинська область) Луцький ботанічний сад, Надслучанський регіональний ландшафтний парк, Поліський природний заповідник, Рівненський природний заповідник Замки та фортеці. Архітектурна спадщина (культові споруди, палаци, адміністративні та жилі будинки XVIII-XX ст.

Тема 9. Туристичні ресурси Слобожанського регіону

Сумська, Полтавська та Харківська області. Джерела лікувальних мінеральних вод (Миргород, Велика Багачка, Нові Санжари, Шишаки). Деснянсько-Старогутський національний парк, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Нескучне» у Тростянці, парк у Великому Бобрику, відділення «Михайлівська цілина» Українського степового заповідника Сумської області, ботанічний сад Харківського університету. Православні культові споруди XVII-XX ст. (стиль українського бароко і класицизму; цивільні споруди (палацово-парковими комплексами, адміністративними і житловими будинками XVII-XX ст.)

Тема 10. Туристично-рекреаційні ресурси Чернігівщини

Природні туристичні ресурси регіону. Водна мережа (196 річок, в т.ч. Дніпро, Десна, Сейм). 528 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, в т.ч. Тростянецький і Сокиринський парки.

Туристичні історико-культурні ресурси Чернігова, Ніжина, Козельця, Седніва, Новгород-Сіверського, Любеча, Батурина та ін. Перспективи подальшого розвитку туризму в регіоні.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі					
		л	пр	ла	ін	ср		л	п	ла	ін	ср	
м			б.	д.	с			б.	д.	с			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Науково-методичні засади вивчення туристичних ресурсів													

Тема 1. Рекреаційно-туристичні ресурси: сутність поняття та класифікація	14	4	2			8						
Тема 2. Природні рекреаційно-туристичні ресурси України	12	4				8						
Тема 3. Аналіз суспільно-історичних туристичних ресурсів України	12	2	2			8						
Тема 4. Туристично-рекреаційне районування України	14	4	2			8	...	...	...	...	...	...
Разом за змістовим модулем 1	52	14	6			32						
Змістовий модуль 2. Характеристика туристичних ресурсів України												
Тема 5. Туристичні ресурси Карпатського регіону	12	2	2			8						
Тема 6. Туристичні ресурси Причорноморського та Приазовського регіонів	12	2	2			8						
Тема 7. Туристично-рекреаційні ресурси Придніпровського регіону	10	2				8						
Тема 8. Туристичні ресурси Подільського і Волинського регіонів	10	2				8						
Тема 9. Туристичні ресурси Слобожанського регіону	10	2				8						
Тема 10. Туристично-рекреаційні ресурси Чернігівщини	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 2	68	12	8			48						
Усього годин	120	26	14			80						

Тематика практичних занять

Тема 1. Рекреаційно-туристичні ресурси України.

Тема 2. Аналіз суспільно-історичних туристичних ресурсів України

Тема 3. Туристично-рекреаційне районування України.

Тема 4. Туристичні ресурси Карпатського регіону.

Тема 5. Туристичні ресурси Причорноморського і Приазовського регіонів.

Тема 6. Туристичні потенціал Подільського і Волинського регіонів.

Тема 7. Туристично-рекреаційні ресурси Чернігівщини.

Завдання для самостійної роботи

1. Рекреаційно-туристичні ресурси: сутність поняття та класифікація (8 год.)
Проаналізуйте різні підходи щодо класифікації туристичних ресурсів.
Визначте «слабкі» і «сильні» сторони класифікацій.
Одну із класифікацій (за власним вибором) слід оформити у вигляді схеми/таблиці, у якій навести приклади всіх видів ресурсів.
Загальна оцінка – до 3 б.
2. Природні рекреаційно-туристичні ресурси України
Необхідно скласти рейтинг найвідоміших природних чудес України.
Відповідь представити у вигляді презентацій.
Загальна оцінка – до 3 б.
3. Аналіз суспільно-історичних туристичних ресурсів України
  - Історичні пам'ятки Чернігівщини
  - Туристичний потенціал історичних пам'яток доби Київської Русі
  - Замкові ансамблі України
  - Архітектурні шедеври Чернігова
  - Пам'ятки України, включені до переліку об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО
 Кожен студент готує презентацію, присвячену одній із тем.
Загальна оцінка – до 3 б.
4. Туристично-рекреаційне районування України
На контурній карті або за допомогою Google Earth позначити туристично-рекреаційні регіони України.
Максимальна оцінка – до 3 б.
5. Туристичні ресурси Карпатського регіону
Підготувати презентації, присвячені природним та історичним туристичним ресурсам регіону.
Максимальна оцінка до 3 б.
6. Туристичні ресурси Причорноморського та Приазовського регіонів
Підготувати доповіді, присвячені природним та історичним туристичним ресурсам регіону.
Максимальна оцінка до 3 б.
7. Туристично-рекреаційні ресурси Придніпровського регіону
Підготувати доповіді, присвячені природним та історичним туристичним ресурсам регіону.
Максимальна оцінка до 2 б.
8. Туристичні ресурси Подільського і Волинського регіонів

Підготувати презентації, присвячені природним та історичним туристичним ресурсам регіону.

Максимальна оцінка до 2 б.

9. Туристичні ресурси Слобожанського регіону

Підготувати доповіді, присвячені природним та історичним туристичним ресурсам регіону. На контурній карті або за допомогою Google Earth позначити архітектурні пам'ятки, об'єкти, які привертають увагу туристів.

Максимальна оцінка до 3 б

10. Туристично-рекреаційні ресурси Чернігівщини

Опрацювати теоретичний матеріал та підготуватись до круглого столу, присвяченого питанням рекреаційно-туристичного потенціалу Чернігова і Чернігівщини (стан природних ресурсів, роль історико-культурних пам'яток, розвиток готельного господарства, транспортна інфраструктура).

Максимальна оцінка до 3 б.

Методи навчання.

Основними формами та методами навчання є лекція, бесіда, навчальна дискусія, проблемний виклад навчального матеріалу, евристичний метод, дослідницький метод, метод проєктів.

Методи контролю

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитися у формі оцінювання роботи студентів під час практичних занять.

Оцінка зі змістовного модулю складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час практичних занять та оцінки за індивідуальну роботу.

Загальна оцінка з дисципліни (модулю) визначається як сукупність балів, що студент отримує за змістовні модулі.

Засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- тестові завдання;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовки студентів до встановлених завдань. Зокрема, поточному контролю підлягають:

- 1) активність та результативність роботи студента протягом семестру у вивченні програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;
- 2) виконання індивідуального завдання;

3) виконання проміжного тестового завдання зі змістовного модулю.

Контроль систематичності виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях.

Оцінювання здійснюється за наступними критеріями:

- 1) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 2) ознайомлення з основною та додатковою літературою;
- 3) логіка, стиль виклад матеріалу в письмових роботах та усному виступі, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;
- 4) якість, самостійність та своєчасність виконання необхідних завдань.

Загальна модульно-рейтингова оцінка складається із суми показників успішності (оцінок) за різні види контролю, що передбачені змістовним модулем. Підсумковим контролем є екзамен.

Розподіл балів за рейтинговою системою

№	Назва теми	Всього балів	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Рекреаційно-туристичні ресурси України			7	3
2	Природні рекреаційно-туристичні ресурси				3
3	Аналіз суспільно-історичних туристичних ресурсів України			7	3
3	Туристсько-рекреаційне районування України.			7	3
4	Туристичні ресурси Карпатського регіону.			7	3
5	Туристичні ресурси Причорноморського і Приазовського регіонів			7	3
6	Туристичні ресурси Подільського і Волинського регіонів..			7	2
7	Туристично-рекреаційні ресурси Придніпровського регіону				2
8	Туристичні ресурси Слобожанського району				2
9	Туристично-рекреаційні ресурси Чернігівщини			7	2
Разом за курс		75		49	26

Модулі	I	II	Разом (балів)
Бали З них:	0 – 22	0 – 48	0 – 75
Практичні заняття	0 – 21	0 – 28	0 – 49
Самостійна	0 – 12	0 – 14	0 – 26

робота			
Екзамен			0 – 25
Разом			100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне та технічне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча навчальна програма дисципліни.
3. Плани лекційних та семінарських занять.
4. Технічні засоби навчання.
5. Конспект лекцій з дисципліни.
6. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.
7. Інші матеріали

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Закон України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282 // Урядовий кур'єр. – 2003. – 25 груд. (№ 244) – С. 15-19.
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р.
3. Закон України «Про курорти» від 5.10.2000 р. № 2026.
4. *Бейдик О.О.* Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. – К., 1998. – 130 с.
5. *Бейдик О.О.* Рекреаційне районування // ГЕУ, в 3-х т. – К. : вид-во ім. М.П. Бажана, 1990. – Т.3.

6. *Бейдик О.О.* Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К. : Видавничо-поліграф. центр «Київський університет». – 2001. – 395 с.
7. *Кузик С.П.* Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід: монографія. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 254 с.
8. *Любіцева О.О.* Туристичні ресурси України. – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
9. *Масляк П.О.* Рекреаційна географія: навч. посібник. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
10. *Мацола В.Л.* Рекреаційно-туристичний комплекс України // НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 1997. – 156 с.
11. *Мацола В.Л.* Рекреаційно-оздоровчо-туристичний комплекс (питання теорії, методології, практики). – Львів, 1998. – 278 с.
12. *Петранівський В.Л.* Туристичне краєзнавство. – 2-ге вид., виправл. – К : Знання, 2008. – 575 с.
13. *Рутинський М.Й.* Географія туризму України– 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с.
14. *Симоненко Б.К.* Регіони України: проблеми розвитку. – К.: Наукова думка, 1997.
15. *Стафійчук В. І.* Рекреалогія: навчальний посібник. Херсон:ОЛДІ ПЛЮС.2017. 428 с.
16. Туристичні ресурси України / Під ред. О.І. Лугова. – К. : Ін-тут туризму федерації профспілок України, 1996. – 352 с.
17. *Фоменко Н.В.* Рекреаційні ресурси та курортологія. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

Допоміжна література:

1. Геоєкологія рекреаційних зон України. – К. : Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 1996. – 200 с.
2. *Гетьман В.І.* Українські Карпати. Ландшафтно-рекреаційні ресурси. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 136 с.
3. *Любіцева О.О.* Ринок туристичних послуг. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
4. *Мироненко Н.С., Твердохлебов І.І.* Рекреационная география. – М. : Из-во Моск. ун-та, 1981. – 208 с.
5. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003. – 312 с.
6. *Поп С.С.* Природні ресурси Закарпаття. – Ужгород : ТОВ «Спектраль», 2002. – 296 с.
7. Правове регулювання туристичної діяльності: збірник нормативно-правових актів / під ред. В.К. Федорченка. – К. : Юрінком, Інтер, 2002. – 640 с.
8. Природо-заповідний фонд України загальнодержавного значення: довідник. – К., 1998. – 240 с.
9. Соціально-економічна географія України: навч. посібник / За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів : Світ, 2000.
10. *Федорченко В.Х.* Туристський словник-довідник. – К. : Дніпро, 2000. – 54 с.

11. Феномен туризму: розмаїття сенсів : монографія // за ред. О.О.Красноручького, Н. І. Моїсєєвої. –Харків: Видавництво «Стильна типографія», 2019. – 252с.
12. *Шаблій О.І.* Основи загальної суспільної географії. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. World Tourism Organization, UNWTO // <https://www.unwto.org>
2. ЮНЕСКО (UNESCO) // <https://ru.unesco.org/>
3. Все про туризм. Туристична бібліотека <https://infotour.in.ua>
4. Чернігівщина туристична // <https://chernihivregion.travel>.
5. Управління культури та туризму Чернігівської міської ради // <https://chernigiv-rada.gov.ua/structur/id-1480/>